

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
วิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
ชุด วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

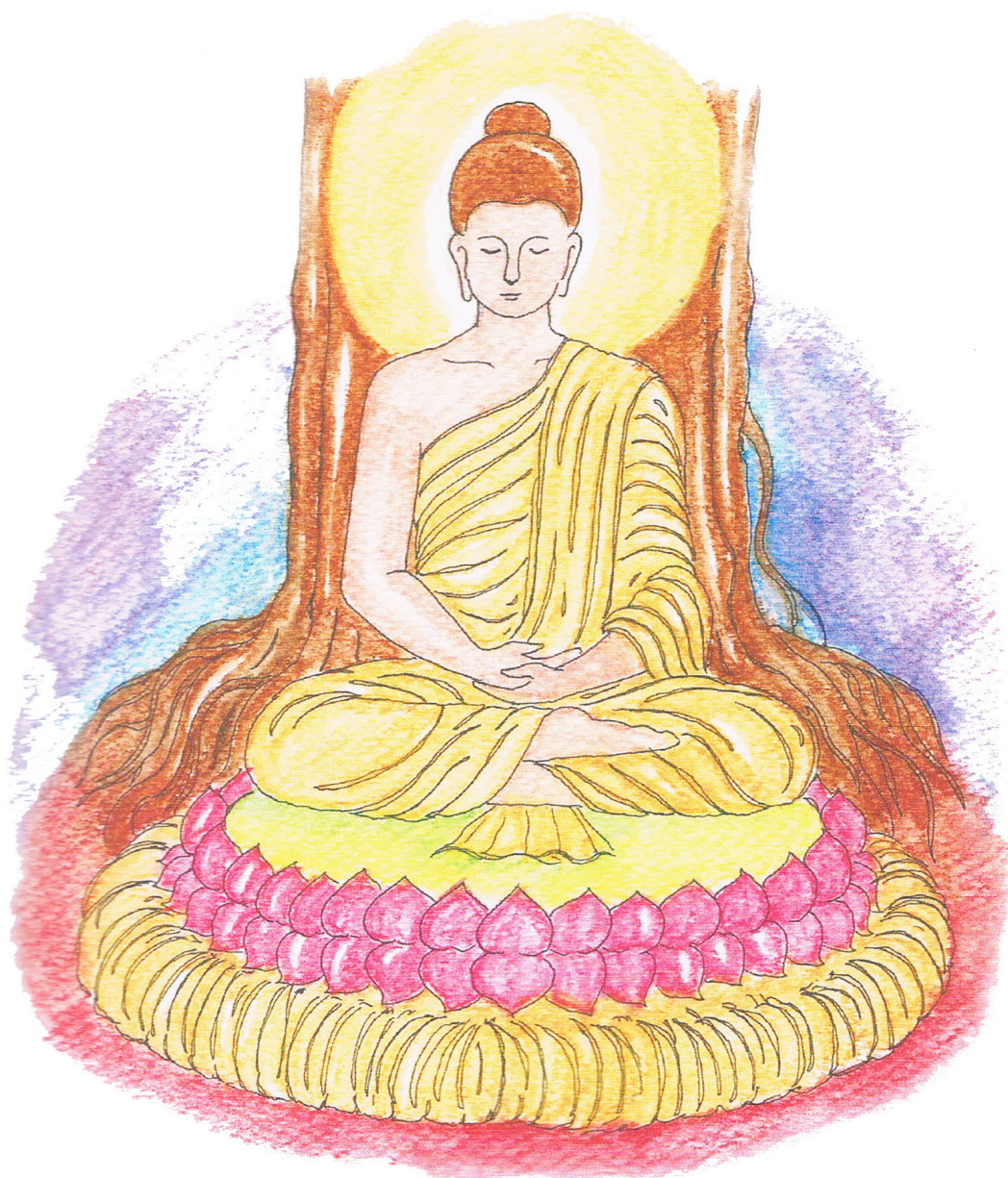

ชุดที่ ๕ วันวิสาขบูชา

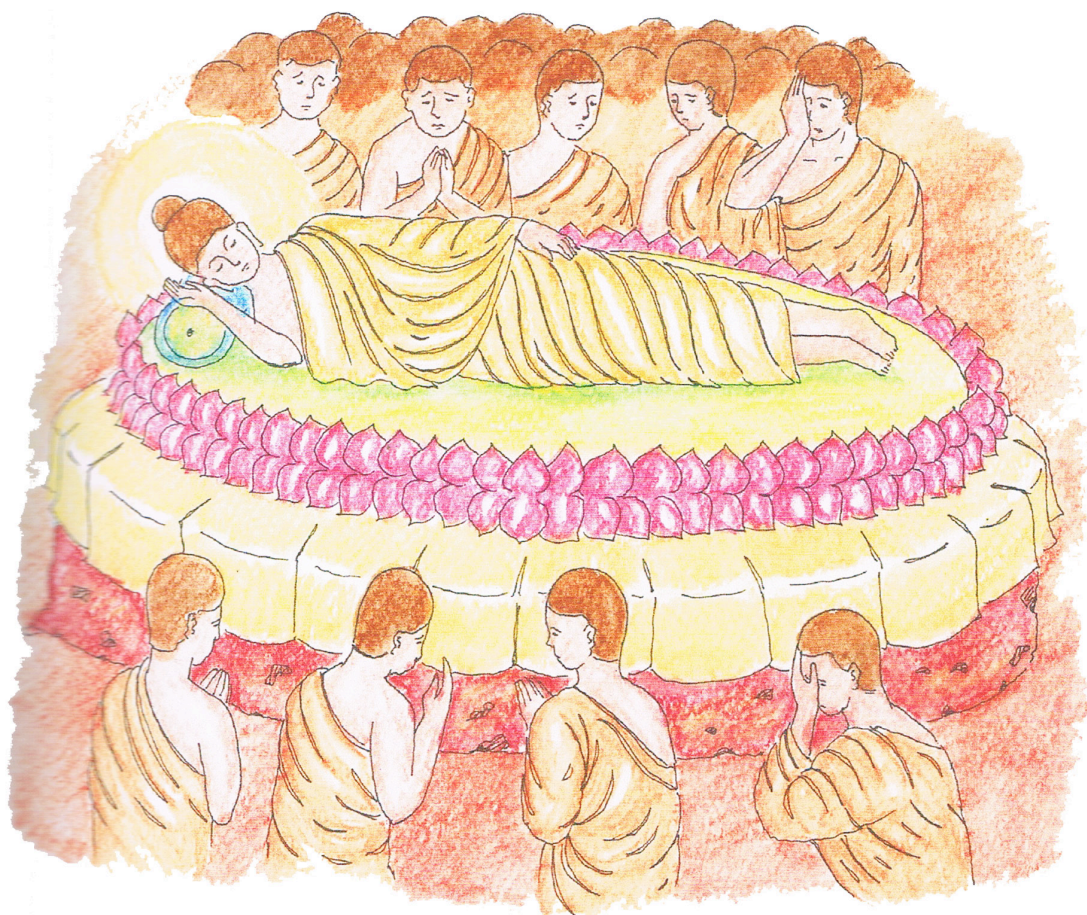
ปราโมทย์ แหวนเงิน เรื่อง
ปรีชา มณีล้ำ ภาพ

ณ ปาลุมพินีวัน ใต้ต้นสาละ ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ
 ปัจจุบันเรียกตำบลกมุขมลินาถ แขวงเปชวาร์ ประเทศเนปาล
 ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น เพราะเป็นวันประสูติของเอกอัครบุรุษ
 ผู้เลิศกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย มีพระนามว่า “สิทธัตถะ”
 ตรงกับวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ มีพระมารดาชื่อพระนางสิริมหามายา
 พระบิดาชื่อพระเจ้าสุทโธทนะ

วันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี
 หลังจากได้ทรงออกผนวช เมื่อมีพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา
 และได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อมีพระชนมายุได้ ๓๕ ปี
 เวลาเช้า ณ ใต้ร่มศรีมหาโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา
 ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้เรียกว่าพุทธคยา
 เป็นสถานที่สำคัญยิ่งวันหนึ่งของโลก เพราะเป็นวันสำเร็จ
 เป็นองค์บรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยรู้แจ้งอริยสัจธรรม ๔ คือ ทุกข์
 สมุทัย นิโรธ มรรค

หลังจากตรัสรู้แล้ว ได้ประกาศพระพุทธศาสนาและโปรดเวไนยสัตว์
 ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน รวมพระชนมายุ ๘๐ ปี เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ
 เดือน ๖ ณ สาลวโนทยาน ของมัลลกษัตริย์ระหว่างไม้สาละคู่
 เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ปัจจุบันอยู่ในเมืองกุสินคร แคว้นอุตตร
 ประเทศอินเดีย

ในคืนวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำเดือน ๖ ได้มีปริพาชกผู้หนึ่งชื่อสุภัททะ
ขอเข้าเฝ้าและได้อุปสมบทเป็นสาวกองค์สุดท้าย เมื่อถึงยามสุดท้ายของคืน
พระพุทธองค์ก็ทรงประทานปัจฉิมโอวาทว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอันว่า
สังขารทั้งหลายย่อมมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย
จงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ตนและผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความ
ไม่ประมาทเถิด”

วันประสูติ ตรัสรู้ของพระพุทธองค์ วันที่โลกได้บุคคลสำคัญที่สุด
ในโลก วันปรินิพพาน เป็นวันที่ชาวโลกสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก
และวันทั้งสามนี้ตกอยู่ในวาระเดียวกัน คือ วันเพ็ญวันวิสาขะเดือนหก
นับเป็นอีกวันหนึ่งทางพุทธศาสนาที่องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นความ
สำคัญของวันวิสาขะ (Visakha Day) จึงได้รับการประกาศยกย่อง
ให้เป็นวันสำคัญสากลโลก เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

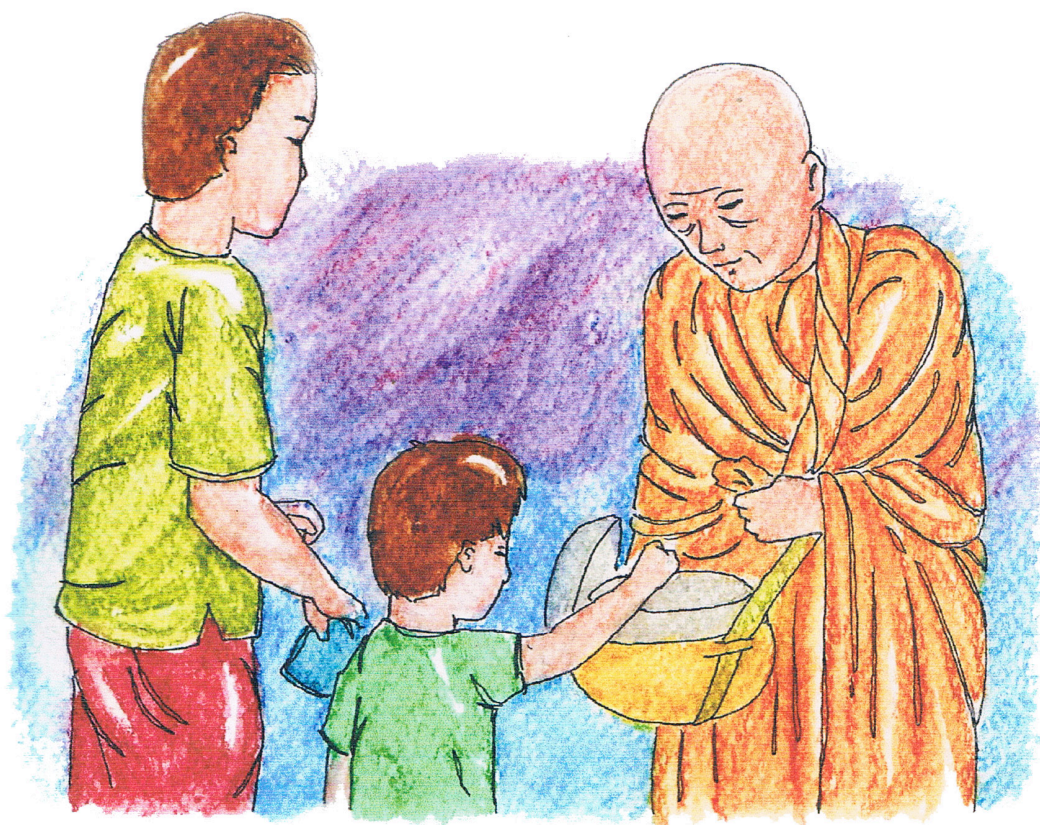
คำว่า “วิสาขบูชา” หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖
โดยย่อมาจาก “วิสาขปุรณมีบูชา” แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญวิสาขะ
ถ้าปีใดมีอธิกมาสคือมีเดือน ๘ สองหน ก็เลื่อนไปเดือน ๗

การจัดงานวันวิสาขบูชาในประเทศไทย ได้เริ่มในสมัยสุโขทัย เป็นราชธานี ซึ่งสันนิษฐานว่าคงจะได้แบบอย่างมาจากลังกา กล่าวคือเมื่อประมาณ พ. ศ. ๔๒๐ พระเจ้าภาติการาช กษัตริย์แห่งกรุงลังกา ได้ประกอบพิธีในวันวิสาขบูชาอย่างมโหฬาร เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา กษัตริย์ในลังกาในรัชกาลต่อ ๆ มา ก็ทรงดำเนินรอยตาม แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังถือปฏิบัติอยู่ด้วยความศรัทธา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานการจัดพิธีดังกล่าวในสมัยอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ ๒ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงเริ่มฟื้นฟูพิธีการ ดังกล่าวขึ้น สืบเนื่องจนปัจจุบันก็มีการประดับแสงสว่างไสวด้วยแสงประทีปเทียน ดอกไม้เพลิง พุทธศาสนิกชนก็น้อมรำลึกถึงวันวิสาขบูชา ด้วยความศรัทธา

พุทธศาสนิกชน ในสมัยปัจจุบันเมื่อถึงวันวิสาขบูชาได้เข้าร่วม
เวียนเทียนเพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงวันสำคัญดังกล่าวด้วยใจมีจิตบูชา
ถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บางครอบครัวก็ร่วมทำบุญตักบาตรกับบุตรหลาน
เพื่อเป็นการปลูกฝังเพื่อการทำคุณงามความดีในโอกาสอันสำคัญนี้
ซึ่งจะทำให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงการทำบุญต่างๆ

การทำบุญตักบาตร ถวายทานแต่ละครั้ง ก็จะทำให้การกรวดน้ำ
รับพรเพื่ออุทิศบุญส่วนกุศลไปยังผู้ล่วงลับ เจ้ากรรมนายเวร
หลังจากการกระทำนี้แล้ว จะทำให้ทุกคนเป็นสุขใจอย่างยิ่ง
ถือว่าได้บุญกุศลแล้ว

การนั่งสมาธิเจริญภาวนา จะทำให้น้อมรำลึกถึง
การที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น คือทรงรู้ว่าทางทุกข์คืออะไร
หรืออะไรเป็นตัวทุกข์รู้เหตุทำให้เกิดทุกข์ รู้การดับทุกข์โดยสิ้นเชิง
และทรงรู้ให้ถึงความดับทุกข์ได้

พุทธศาสนิกชนที่มีการทำสมาธิโดยการเดินจงกรมที่ปฏิบัติจนรู้ธรรม
ก็สามารถที่จะรู้ร้อยสี่ธรรม ๔ ประการ ได้แก่

- ๑ ทุกข์ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก เช่น ความเกิด ความแก่
ความตาย
- ๒ สมุทัย เหตุแห่งทุกข์เกิดขึ้น คือ ตัณหา ๓ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา
และวิภวตัณหา
- ๓ นิโรธ ความดับทุกข์ภาวะที่ตัณหาสิ้นไป
- ๔ มรรค ทางปฏิบัติถึงการดับทุกข์

ใบความรู้เพิ่มเติม

วันวิสาขบูชา

วันวิสาขบูชา เป็นวันบูชาเพื่อน้อมระลึกถึงวันที่สมเด็จพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ซึ่งเกิดขึ้นในวันและเดือนเดียวกันนับว่าเป็นวันอัศจรรย์ยิ่ง คือ ในวันเพ็ญ (ขึ้น ๑๕ ค่ำ) เดือนหก หรือเดือนวิสาขะ พระจันทร์เสวยวิสาขฤกษ์ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นเมื่อกว่าสองพันห้าร้อยปีเศษมาแล้วในห้วงระยะเวลาที่ต่างกัน คำว่า วิสาขบูชา หมายถึงการบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ โดยย่อมาจาก “วิสาขปุณณมีบูชา” แปลว่า การบูชาในวันเพ็ญเดือนวิสาขะ ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือมีเดือน ๘ สองหน ก็เลื่อนไปเป็นกลางเดือน ๗ มีเหตุการณ์สำคัญ ๓ เหตุการณ์ คือ

วันประสูติ ของพระพุทธเจ้าเป็นวันสำคัญยิ่ง เพราะเป็นวันเกิดของเอกอัครบุรุษ ผู้เลิศกว่าเทวดา และมนุษย์ทั้งหลายหาผู้เสมอเหมือนมิได้ ตรงกับวันเพ็ญวิสาขปุณณมี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี เวลาสายใกล้เที่ยง ประสูติ ณ ปาลุมพินีวัน ใต้ต้นสาละ ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ เรียกตำบลกุ่มมินาด แขวงเปชวาร ประเทศเนปาล พระองค์ได้รับ

พระนามว่า “เจ้าชายสิทธัตถะ” แปลว่า มีความต้องการสำเร็จ หรือสำเร็จตามที่ต้องการ

วันตรัสรู้ ของพระพุทธเจ้าตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี หลังจากออกผนวชได้ ๖ ปี และขณะนั้นมีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา เวลาเช้า ณ ใต้ร่มพระศรีมหาโพธิ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้เรียกว่า พุทธคยา เป็นตำบลหนึ่งของเมืองคยา แห่งรัฐพิหารของประเทศอินเดีย เป็นวันที่สำคัญยิ่งอีกวันหนึ่งของโลก เพราะเป็นวันสำเร็จเป็นองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยทรงรู้แจ้งอริยสัจ ๔ คือ

1. ทุกข์ คือความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก เช่น ความเกิด ความแก่ ความตาย ความไม่สบายกายไม่สบายใจ การประจวบกับสิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง ว่าโดยย่ออุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์
2. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์เกิดขึ้นคือ “ตัณหา” กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ภาวะที่ตัณหาสิ้นไป จิตหลุดพ้นจากกิเลส เครื่องเศร้าหมอง ทั้งปวงนิพพาน
4. มรรค คือ ทางปฏิบัติถึงทางดับทุกข์ มีองค์ประกอบ ๘ ประการเรียกว่า มัชฌิมา ปฏิปทาหรือทางสายกลาง ได้แก่ ความเห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ กระทำชอบ พยายามชอบ ระวังชอบ และตั้งจิตมั่นชอบ

รวมความว่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น คือทรงรู้ว่าทุกข์คืออะไรหรืออะไรเป็นตัวทุกข์
รู้เหตุทำให้เกิดทุกข์ รู้การดับทุกข์โดยสิ้นเชิงและทรงรู้ที่จะปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ได้

วันเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากตรัสรู้แล้วได้ประกาศพระพุทธศาสนาและโปรด
เวไนยสัตว์ ๔๕ ปี ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน รวมพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา เมื่อขึ้น ๑๕
ค่ำเดือน ๖ ณ สาละวันของมัลลกะศรัยระหว่างไม้สาละคู่ เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ
ปัจจุบันอยู่ในเมืองกุสินคร แคว้นอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย

ในราตรีนั้นได้มีปริพาชกผู้หนึ่ง ชื่อสุภทัชขอเข้าเฝ้า และได้อุปสมบทเป็นพระสาวก
องค์สุดท้าย เมื่อถึงยามสุดท้ายของคืนนั้นพระพุทธองค์ก็ทรงประทานปัจฉิมโอวาทว่า
“ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันว่าสังขารทั้งหลายย่อมมีทางเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา
ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ของตนและประโยชน์ของผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท
เถิด” หลังจากนั้นก็ได้เสด็จเข้าดับขันธ

กล่าวโดยสรุป คือ วันประสูติ ตรัสรู้ของพระพุทธองค์
เป็นวันที่ชาวโลกได้บุคคลสำคัญที่สุดในโลก
วันปรินิพพานเป็นวันที่ชาวโลกสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก และวันทั้ง ๓ นี้ตกอยู่ในวาระเดียวกัน
คือวันเพ็ญเดือนวิสาขะ วันนี้นับเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งทางพระพุทธศาสนา
องค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของวันวิสาขะ (Visakha Day) จึงประกาศให้เป็น
“วันสำคัญสากลโลก” เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2542

การจัดงานวันวิสาขบูชาในประเทศไทย ได้เริ่มกระทำมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี
ดังตำนาน “อันพระนครสุโขทัยธานี ถึงวันวิสาขนักขัตฤกษ์ครั้งใด ก็สว่างไสวด้วยแสงประทีปเทียน
ดอกไม้เพลิง” ในสมัยอยุธยาไม่ปรากฏหลักฐาน ส่วนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒
ได้ทรงฟื้นฟูพิธีวิสาขให้เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นและกระทำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การบูชาในวันวิสาขบูชาของชาวพุทธ ท่านกล่าวไว้มี ๒ ประการ คือ อามิสบูชา
การบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ ดอกไม้ธูปเทียน ปฏิบัติบูชา คือการบูชาด้วยการปฏิบัติธรรม การบูชาทั้ง
๒

ประการนี้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ ปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาอย่างยิ่ง
เพราะการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีประโยชน์มากที่สุด
คือนิพพานและทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

การปฏิบัติตน เมื่อถึงวันวิสาขบูชาชาวพุทธควรปฏิบัติตน ดังนี้

1. ทำบุญตักบาตร หรือนำภัตตาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด เสร็จแล้วกรวดน้ำอุทิศ
ส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว
2. ฟังพระธรรมเทศนา วิชาศีล ๕ หรือศีลอุโบสถ (ศีล ๘) เจริญสมาธิ แผ่เมตตาให้แก่
สรรพสัตว์

3. บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น บริจาคโลหิต ทำความสะอาดปิดกวาดวัด เป็นต้น
4. นำดอกไม้ธูปเทียนไปเวียนเทียนที่วัดหรือศาสนสถานต่าง ๆ ตามที่กำหนด

คำศัพท์ท้ายเล่ม

ประสูติ	การเกิด การคลอด
ปรีนิพพาน	การดับรอบ การดับสนิท การดับโดยไม่เหลือ
ปริพาชก	นักบวชผู้ชายในอินเดียนอกพระพุทธศาสนา
ปัจฉิมโอวาท	คำกล่าวครั้งสุดท้าย
ภาวนา	การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้นทางจิตใจ สำรวมใจให้แน่วแน่เป็นสมาธิ
ศรัทธา	ความเชื่อ ความเลื่อมใส
สมาธิ	ความตั้งมั่นแห่งจิต
สังขาร	ร่างกาย ตัวตน สิ่งประกอบและปรุงแต่งขึ้นเป็นร่างกาย
อธิกมาส	เดือนที่เพิ่มขึ้นในปีจันทรคติ คือในปีนั้นมี ๑๓ เดือน มีเดือน ๘ สองหน
อรหันต์	ชื่อพระอริยบุคคลชั้นสูงสุด

แบบฝึกเสริมทักษะ ที่ ๕.๔
“สรุปใจความสำคัญ”

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเรื่อง “วันวิสาขบูชา” แล้วตอบคำถามจากเนื้อเรื่อง

1. วันวิสาขบูชา เกิดขึ้นในช่วงใด

.....

2. คำว่า “วิสาขปุณณมีบูชา” มีความหมายว่าอย่างไร

.....

3. “เจ้าชายสิทธัตถะ” มีความสำคัญอย่างไรกับวันวิสาขบูชา

.....

๔. อริยสัจ ๔

คือความจริงอันประเสริฐที่พระองค์ทรงค้นพบประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

๕. พุทธคยา มีความสำคัญอย่างไร

.....

๖. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรในวันวิสาขบูชา

.....

๗. คำว่า “อภิกมาส” มีความสำคัญอย่างไร

.....

๘. “วันวิสาขบูชา” มีความสำคัญอย่างไร

.....

๙. นักเรียนคิดว่า “วันวิสาขบูชา” มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างไร

.....